

Nr 174.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående mottagande av den till staten testamenterade egendomen Harpsund; given Stockholms slott den 20 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen förordas att staten under vissa förutsättningar mottager den av direktören C. A. Wicander testamenterade egendomen Harpsund. Egendomen föreslås skola i sin helhet redovisas å statens allmänna fastighetsfond enligt de vanliga regler som gäller för fonden. Då staten härigenom kommer att oavsett storleken av de inlevererade inkomsterna påtaga sig alla med egendomen förenade utgifter, föreslås att det särskilda donationskapitalet å 300 000 kronor — vars huvudsakliga avkastning enligt testamentet skulle i första hand användas för underhåll av corps de logiets inre och dess inventarier — tages i anspråk för vissa investeringar m. m.

Det anses såsom ovisst om inkomsterna totalt sett och på lång sikt kommer att täcka utgifterna. För budgetåret 1953/54 har utgifterna över fastighetsfondens stat beräknats till 90 000 kronor och inkomsterna till samma belopp.

Bemyndigande begäres av riksdagen att för nästa budgetår med 90 000 kronor överskrida posten till reparations- och underhållskostnader m. m. å fastighetsfondens stat.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars
1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NÖRUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM. •

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler fråga om mottagande av den till staten av direktören C. A. Wicander testamenterade egendomen Harpsund, m. m.

Inledning.

Genom testamente den 3 december 1949 har direktören C. A. Wicander, som avlidit den 27 december 1952, till svenska staten testamenterat säteriet Harpsund med underlydande gårdar och hemman jämte därstädes vid hans fränfälle befintliga yttre och inre inventarier och lager samt konstsamlingar ävensom ett kapital av 300 000 kronor. Enligt testamentet skall egendomen användas som hedersbostad för Sveriges vid varje tid fungerande statsminister (regeringschef). Dessutom gäller följande särskilda villkor.

a) Av de inre inventarierna har viss testators hustru personlig tillhörig lös egendom undantagits. Härjämte skall hon intill sin död äga rätt att disponera viss villabyggnad och åtnjuta vissa förmåner i samband därmed. Byggnad och omgivande trädgård skall underhållas av staten.

b) Tillträde skulle ske å närmaste fardag efter testators död, eller den 14 mars 1953.

c) Corps de logiet vid Harpsund med flygelbyggnader och paviljonger samt tillhörande park och trädgård skall upplåtas till statsministern att av honom tillträdas två månader efter hans utnämning. Testators tanke har därvid varit, att statsministern skall använda sig av denna förmån för att där, då hans tid det medger, i en vacker omgivning njuta en välbehövlig rekreation och ha tillfälle att som gäster mottaga sina regeringskolleger och andra personer, med vilka han önskar sammanträffa. I bostadsförmånen skall ingå fritt lyse, vatten och värme samt nödiga trädgårds- och lantbruksprodukter.

d) Kapitalet å 300 000 kronor skall förvaltas av statskontoret såsom en särskild fond. Avkastningen skall, sedan 10 procent av densamma lagts till kapitalet, i första hand användas till underhåll av corps de logiets inre och dess inventarier. Vad därefter återstår skall ställas till statsministerns förfogande till avlöning av hans personliga tjänare å Harpsund och övriga av hans vistelse därstädes föranledda kostnader.

e) Till egendomen hörande lant- och skogsbruk skall skötas efter de grunder, som Kungl. Maj:t kan komma att bestämma. Testators önskan är härvid att godsets skogs- och jordbruk samt ladugårdarna för framtiden skötes på ett sätt, som kan tjäna till förebild för den kringliggande bygden såsom det varit testators strävan att göra.

f) Den fasta egendomens avkastning skall användas för underhåll av åbyggnader och anläggningar, till förbättring av jord- och skogsbruket samt till yttre underhåll av corps de logiet med tillhörande byggnader.

g) Inom corps de logiet befintliga samlingar av konst och konsthantverk samt värdefullare inventarier får icke därifrån bortföras, så länge som corps de logiet användes som hedersbostad för statsministern.

Harpsunds egendom ligger inom Mellösa, Floda och Sköldinge socknar i Södermanlands län vid allmänna vägen Mellösa—Fjällskäfte omkring 12 kilometer nordväst om Flen. Egendomen omfattar fastigheterna Harpsund 4¹, Djupgrav 1¹, Hansjötorp 1¹, Heden 1¹, Lövsätter 1¹, Ramsbäck 2¹, Stenslund 1¹, Vesterlund 1¹ och Vik 1³⁸ (alla i Mellösa) samt Granhed 2⁵ (i Floda) och Vinsätter 1¹ (i Sköldinge). Gården innehåller totalt en areal av drygt 1 607 hektar, därav 1 158 hektar skogsmark och 309 hektar tomt, åker och ängsmark. Återstoden, omkring 140 hektar, utgöres av sankmark och annan ofruktbar jord samt sjöar. Fastigheternas sammanlagda taxeringsvärde uppgår enligt utdrag av fastighetstaxeringslängden för år 1952 till 1 541 200 kronor, därav 588 300 kronor belöper på jordbruket, 828 900 kronor på skogsbruket och 124 000 kronor på annan fastighet.

I anledning av donationen bemyndigade Kungl. Maj:t den 16 januari 1953 chefen för finansdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att verkställa utredning huruledes den testamenterade egendomen lämpligen borde förvaltas och redovisas bland statens tillgångar, därest staten mottoge densamma. Med stöd av bemyndigandet tillkallades såsom sakkunniga expeditionschefen i finansdepartementet R. G. Renlund, förste byråsekreteraren hos domänstyrelsen S. A. Holmstedt samt intendenten hos byggnadsstyrelsen G. A. Mårdh.

Med skrivelse den 7 mars 1953 har de sakkunniga överlämnat den begärda utredningen.

Över utredningen har, efter remiss, utlåtanden avgivits av byggnadsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, domänstyrelsen, nordiska museet och chefen för nationalmuseum.

Utredningen.

Utredningen har inledningsvis lämnat en beskrivning över egendomen och därvid till en början uppehållit sig vid jordbruket. Utredningen har härom anfört.

Fastigheterna Harpsund 4¹ och Ramsbäck 2¹, som representerar huvudgården och har en sammanlagd areal av 197 hektar, varav 176 hektar åker och tomt samt 21 hektar betesäng, ligger under gemensamt och eget bruk. Gården är en typisk kreatursgård och drives också såsom sådan. Kreatursbesättningen uppgår till ett 70-tal mjölkande kor och ett 50-tal ungdjur m. m. Brukningsdelarnas arrondering är mindre god. Åkrarna ligger sålunda spridda i flera skiften och har oregelbundna, flerstädes kuperade ägofigurer. Jordarten är i huvudsak lera med starkt inslag av mjåla, å vissa partier mossjord. Täckdikningen är tillfredsställande, och de öppna avloppen utom ett är igenlagda med rör. Betesmarken utgöres i huvudsak av gammal åker och är i medelgott skick. Gården är elektrifierad med ledningarna i huvudsak nedlagda i jorden. Till huvudgården hörande förvaltbostad med kontor, rättarbostad, arbetarbostäder och ekonomibyggnader är i huvudsak i gott skick och synes icke påfordra några större investeringar under de närmaste åren.

Jordbruket vid huvudgården är av svag beskaffenhet. Bokföringen och det material i övrigt, som stått till utredningens förfogande, visar att gården under skördeåren 1949, 1950 och 1951 lämnat skördar avsevärt under genomsnittet för gårdar över 75 hektar inom Mälar- och Hjälmabygden. För 1949 redovisas en vinst av allenast 22 kr./ha, 1950 en förlust av 175 kr./ha och 1951 en förlust av 114 kr./ha åker, bortsett från förlusten av räntan å investerat kapital. Under nämnda år har gården som nettoresultat lämnat en förräntning å det beräknade investerade kapitalet av resp. 1,1, —8,5 och —3,6 procent. Underhåll och avskrivningar å byggnaderna har i bokföringen beräknats till 2,5 procent å nybyggnadsvärdena, och återstoden av byggnadskostnaderna under nämnda år, 212 000 kronor, har redovisats som kapitalökning. Skördevärdet å Harpsund ligger 29 procent under genomsnittet för gårdar av motsvarande storlek inom Mälar- och Hjälmabygden och intäkterna 23 procent under genomsnittet. Samtidigt är driftskostnaderna 12 procent högre vid Harpsund än vid jämförelsegårdarna.

Jordbruket i övrigt vid egendomen är utarrenderat med fördelning på 9 mindre brukningsenheter, nämligen Djupgrav, Lilla Hansjötorp med Lövsätter, Harpsundsstugan, Hedtorp med Vesterlund, Hosjötorp, Stenslund, Sågtorp med Kvarntorp, Sätterkärr samt Östra Granhed. Den sammanlagda åkerarealen uppgår till 79 hektar. Summan av arrendeintäkterna utgör 5 890 kronor. Åkrarna är i stor utsträckning splittrade och betesmarkerna mindre tillfredsställande. Täckdikning har icke utförts. Med undantag för Hosjötorp och Stenslund, där byggnaderna är av mindre god kvalitet, befinner sig byggnadsbeståndet övervägande i medelgott eller gott skick och är väl underhållet. Alla gårdarna utom Hosjötorp är elektrifierade. Brandförsäkringsvärdet för byggnaderna uppgår till sammanlagt 639 000 kronor. Utgifterna inklusive avskrivningar beräknas överstiga de inflytande arrendeintäkterna med drygt 5 000 kronor om året.

I fråga om skogsbruket jämte jakt och fiske vid egendomen anför utredningen.

Den övervägande delen av Harpsunds egendom upptages av skogsmark. Man kan räkna med i runt tal 1 000 hektar fullt produktiv skogsmark. Den

ideala medelboniteten uppskattas till 4,5 och virkesförrådet till 124 m³sk per hektar skogsmark. Virkesförrådet och åldersklassfördelningen är sådan, att en normal och för all framtid jämn årsavkastning kan förväntas. Den årliga avverkningen har beräknats till 4 400 m³sk, eller 4,4 m³sk per hektar, vilket i det närmaste motsvarar den ideala boniteten. Då den verkliga årsavkastningen vid skogsbruk som regel ej brukar uppnå den ideala, har den uthålliga årsavverkningen ansetts böra av säkerhetsskäl reduceras till 4 000 m³sk. Nätet av vägar för skogskörsloren är väl utbyggt, och körarebehovet kan tillgodoses inom egendomen. För skogsarbetet i övrigt måste dock extra arbetskraft anlitas. För den under avverkningssäsongerna erforderliga extra arbetskraften finnes bostäder.

Möjligheter till fiske finns vid egendomen, huvudsakligen gädda och abborre. Jakten bedömes såsom god. Tillgången på älg och hare är sålunda riklig. Det finns även gott om rådjur och skogsfågel. Avskjutningen i fråga om älg har varit cirka fyra djur om året. Om en stuga upplättes inom egendomen torde jakten med relativt gott ekonomiskt utbyte kunna utarrenderas.

I fråga om corps de logiet med tillhörande byggnader m. m. har utredningen lämnat följande sammanfattande redogörelse.

Huvudbyggnaden med flyglar m. m. är omgiven av en planterad park och odlad trädgård med en sammanlagd uppgiven areal av 20 000 m². I parken finns ordnade gräsmattor samt blomsterplanteringar. Trädgården omfattar cirka 7 000 m². I anslutning till växthusen, som är tre till antalet, finns drivbänkar. Trädgården har i huvudsak levererat blommor, frukt och grönsaker till gården, och endast en mindre del av produkterna har saluförts. Under sommartid har trädgården sysselsatt fyra å fem anställda. Den synes icke kunna drivas kommersiellt. Till huvudbyggnaden och parken hör tennisplan, båtbrygga och badhus.

Huvudbyggnaden är uppförd i trä i en våning med mittparti i två våningar och inredd vind. Mittpartiet byggdes år 1914, varefter tillbyggnad och modernisering ägt rum i flera etapper. Källare finns under viss del av byggnaden. Centralvärme är indragen i bottenvåningen, medan byggnaden i övrigt till större delen uppvärms med kakelugnar. Bottenvåningen inrymmer i huvudsak vardagsrum, salong och matsal samt modernt inredda köks- och ekonomiutrymmen ävensom tjänarrum. I våningen en trappa finns förutom hall, bibliotek och skrivrum ett tiotal sov- och gästrum. Vindsvåningen innehåller huvudsakligen fyra gästrum. I samtliga våningarna finns modernt utrustade badrum och toalettutrymmen. I källaren inrymmes pann- och bränslerum, hushållskällare med kylrum och renseri samt vissa smärre förrådsrum. I direkt anslutning till corps de logiet är uppförd en tjänarflygel av tegel.

Huvudbyggnaden är väl underhållen och befinner sig i huvudsak i gott skick. Befintlig pannskorsten är emellertid bristfällig och måste ommuras, om värmecentralen i byggnaden skall bibehållas. Även värme- och vattenpannorna torde inom de närmaste åren behöva utbytas.

Omkring huvudbyggnaden är grupperade tre fristående flygelbyggnader och två paviljonger. Den norra flygelbyggnaden rymmer i huvudsak en större gillestuga jämte pentry. De båda övriga flygelbyggnaderna är inredda för bostadsändamål, den östra flygeln dock endast såvitt gäller bottenvåningen, där förutom två gästrum finns en lägenhet om två rum och kök, vilken för närvarande bebos av gårdens husföreståndarinna. I den västra flygeln inrymmer bottenvåningen hall, vardagsrum och två gästrum ävensom bad- och toaletterum, samt vindsvåningen en lägenhet om tre rum, kök och hall. Samt-

liga flygelbyggnaderna är i gott skick. Uppvärmningsanordningarna i de båda för bostadsändamål inredda flyglarna utgöres av kakelugnar, kaminer (delvis elektriska) och vedspis.

Härutöver finns i huvudbyggnadens närhet uppförda ett magasin, chaufförsbostad, garage, tre växthus, trädgårdsmästarebostad, pumphus (för bevattning av trädgården), båthus med garage och torkvind, tennispaviljong, två vedbodas, en mindre stuga om två rum och kök (vilken är förbehållen framlidne konsult Hjalmar Wicanders sjuksköterska under hennes livstid) samt två större villabyggnader, nämligen Villa Slänten och Villa Lillgården, av vilka Villa Slänten för närvarande är uthyrd. Slutligen tillkommer anläggningen Tjädertorp, omfattande fyra sommarstugor med två uthus och belägen omkring två kilometer väster om huvudgården. Med några få undantag är byggnaderna väl underhållna och i gott skick.

Det sammanlagda brandförsäkringsvärdet för corps de logiet med tillhörande byggnader utgör 1 473 000 kronor, därav 625 000 kronor belöper på huvudbyggnaden.

Corps de logiet rymmer ett rikt inventariebestånd. En granskning härav har icke fallit inom utredningsuppdraget. Från dödsboet har dock i samband med bouppteckningen överlämnats värderingsprotokoll över del av dödsboet tillhörigt lösöre, slutande å ett belopp av 28 177 kronor, däribland en bil för 10 000 kronor, ävensom värdering av till egendomen hörande konstföremål och antikviteter, utvisande ett belopp av 395 225 kronor.

I fråga om egendomens förvaltning har utredningen diskuterat olika alternativ. I första hand har föreslagits en uppdelning av förvaltningen mellan domänstyrelsen och byggnadsstyrelsen, därvid förutsatts att domänverket utarrenderar huvudjordbruket. Därest en utarrendering av huvudjordbruket icke visar sig genomförbar, och hela egendomen sålunda skall drivas av staten i egen regi, har utredningen tänkt sig att den myndighet, som enligt utredningsförslaget ansetts böra ur redovisningssynpunkt svara för egendomen i dess helhet, nämligen byggnadsstyrelsen, för skötseln av jord- och skogsbruk skulle vid sin sida få en sakkunnig nämnd, representerande den expertis i jordbruks- och skogsfrågor, över vilken styrelsen ej själv förfogade.

Beträffande egendomsförvaltningens närmare utformning samt de bedömanden, som legat till grund för utredningsförslaget, så vitt gäller godsets skötsel, har utredningen anfört i huvudsak följande.

Om hela egendomen drivas i egen regi vore en tänkbar form för förvaltningen, att denna anförtros åt en för ändamålet inrättad stiftelse. En dylik fristående förvaltning, lagd vid sidan om det statliga budgetsystemet, förutsätter att egendomen kan helt bära sina egna utgifter. Testator synes visserligen ha utgått ifrån att fastigheten såsom sådan kommer att bli självförsörjande. Enligt de i det följande redovisade kostnadsberäkningarna kan emellertid ett dylikt läge icke ständigt och i varje situation för framtiden antagas föreligga. Egendomens skötsel genom en fristående stiftelse skulle därför kunna aktualisera anslagsfrågor, som med hänsyn till testamentsvillkoren skulle bli komplicerade. Utredningen har därför ansett stiftelsen vara en mindre ändamålsenlig form för enhetlig förvaltning i egen regi.

En annan tänkbar form för statlig drift av egendomen i dess helhet är att inordna fastigheten under befintlig statlig förvaltning. Domänstyrelsen

och byggnadsstyrelsen skulle härvid närmast komma i fråga. Detta förutsätter en uppdelning av förvaltningen, varvid jord- och skogsbruket skulle anförtros åt den förra och corps de logiet med tillhörande byggnader och parkområde åt den senare myndigheten. Härigenom kunde, såvitt gäller skogsbruket, tillvaratagas den skogstekniska expertis, som står till domänstyrelsens förfogande, och de erfarenheter, som där finns samlade av statlig skogsförvaltning. Domänstyrelsen saknar emellertid de organisatoriska förutsättningarna för att driva ett jordbruk i statens regi. En uppdelning av förvaltningen mellan domänstyrelsen och byggnadsstyrelsen förutsätter alltså att domänstyrelsen utarrenderar jordbruket. Enligt de uppgjorda kostnadskalkylerna beräknas en dylik förvaltningsform bliva för staten mindre kostsam än vid drift av hela egendomen i egen regi. Enligt testamentsbestämmelserna skall det ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de grunder, efter vilka lant- och skogsbruket skall skötas. Detta skulle kunna tagas till intäkt för en sådan tolkning, att testator lämnat åt Kungl. Maj:t att helt fritt bedöma och bestämma vilken förvaltningsform som är lämpligast ur statens synpunkter. Vissa uttalanden tyder emellertid på att testator närmast tänkt sig att skötseln av jord- och skogsbruk skulle omhänderväras av staten i egen regi. Utredningen är därför tveksam om en utarrendering av jordbruket är förenlig med testamentsvillkoren för övertagandet. Utarrendering av befintliga jordbruksenheter är emellertid den vanliga förvaltningsformen beträffande kronoegendomar. Med hänsyn härtill ävensom till det bättre ekonomiska utbyte för staten, som är att räkna med vid utarrendering av jordbruket, har utredningen ansett sig böra förorda en dylik förvaltningsform. Ett godkännande härav från testators arvingar synes dock erforderligt med hänsyn till testamentsinnehållet. Det torde ankomma på staten att även vid en utarrendering genom avtal med arrendatorn skapa garantier för att egendomens jordbruk skötes på ett föredömligt sätt i enlighet med de av testator uttryckta önskemålen.

Därest emellertid en utarrendering av huvudjordbruket icke visar sig genomförbar, och egendomen sålunda skall drivas av staten i egen regi, har utredningen — då den sakkunskap och organisationsform, som fordras för en effektiv skötsel av hela egendomen, icke lär finnas samlad hos en och samma myndighet — tänkt sig att den myndighet, som ur redovisningssynpunkt bör svara för hela egendomen enligt utredningens förslag i det följande, nämligen byggnadsstyrelsen, för skötseln av jord- och skogsbruk vid sin sida skulle få en sakkunnig nämnd, representerande den expertis i jordbruks- och skogsfrågor, över vilken styrelsen ej själv förfogade. Byggnadsstyrelsen förutsättes såsom huvudförvaltande myndighet skola själv utöva den direkta tillsynen över corps de logiet med tillhörande byggnader, park och trädgård, därtill hörande personalfrågor etc. Den föreslagna sakkunnignämnden skulle lämpligen bestå av tre personer med förslagsvis landshövdingen inom länet såsom ordförande. Då båda övriga ledamöterna skulle företräda erforderlig sakkunskap inom jord- och skogsbruk. Nämnden skulle utöva den direkta tillsynen över och omedelbara ledningen av driften av jord- och skogsbruket vid egendomen och sålunda i förhållande till byggnadsstyrelsen såsom huvudförvaltning intaga en fristående ställning. En viss parallell till en dylik förvaltningsform finns redan beträffande slottsbyggnadernas delfond i vad gäller förhållandet mellan byggnadsstyrelsen och ståthållarämbetena vid de kungliga slotten. Byggnadsstyrelsen har där ansvaret för byggnadsunderhållet såsom huvudförvaltande myndighet, varvid ståthållarämbetena utövar den omedelbara vården och tillsynen av slottsegendomarna i övrigt. Nämnden skulle årligen uppgöra förslag till driftskostnadsstat för jord- och skogsbruk, som av statsmak-

terna skulle behandlas i samma ordning som komme att gälla utgifterna för och inkomsterna av byggnadsbeståndet under byggnadsstyrelsens direkta förvaltning. Såsom i det följande närmare kommer att utvecklas skulle nettoresultatet av driften komma att inlevereras till byggnadsstyrelsen att av styrelsen redovisas i likhet med övriga inkomster från egendomen.

Den av utredningen skisserade formen för förvaltning av egendomen i statens egen regi har sålunda ansetts böra ifrågakomma, därest det visar sig av olika skäl icke möjligt att utarrendera jordbruket. Statens tillträde till egendomen har av utredningen förutsatts skola ske den 1 juli 1953. Utredningen framhåller att en utarrendering av jordbruket icke torde kunna äga rum förrän tidigast å närmaste laga fardag därefter, vilket är den 14 mars 1954. Övergångsvis under ett eller några år torde staten sålunda under alla omständigheter få svara för driften av jordbruket i egen regi. Utredningen utgår från att egendomen därvid förvaltas enligt alternativet med byggnadsstyrelsen såsom den för egendomens skötsel huvudansvariga myndigheten och en sakkunnig nämnd vid styrelsens sida.

I fråga om redovisningen av egendomen bör enligt utredningen till utgångspunkt tagas det huvudändamål, vartill egendomen enligt testamentets bestämmelser skall användas. Utredningen föreslår att hela egendomen redovisas å statens allmänna fastighetsfond. Till stöd härför anför utredningen.

Huvudsyftet med donationen har varit att bereda en hedersbostad för Sveriges vid varje tid fungerande statsminister. I testamentet anges de byggnader och anläggningar, som skall för förverkligandet av detta syfte upplåtas till den fungerande statsministern. Utredningen har mot bakgrunden härav funnit det ligga närmast till hands att jämställa ifrågavarande byggnadskomplex med park och trädgård med en civil förvaltningsbyggnad. I enlighet härmed har utredningen föreslagit att corps de logiet med tillhörande byggnader redovisas å statens allmänna fastighetsfond, byggnadsstyrelsens delfond.

Vad därefter angår de till staten testamenterade jord- och skogsegendomarna skulle dessa, därest gällande principer för redovisning av statens egendom av detta slag följdes, redovisas å domänverkets fond. Vissa avsteg från dessa principer förekommer dock, där särskilda förhållanden givit anledning därtill. De särskilda villkor, som enligt testamentet förknippats med innehavet av ifrågavarande jord- och skogsegendom, nämligen att avkastningen — sedan underhållskostnaderna för åbyggnader och anläggningar samt nödiga förbättringar av jord- och skogsbruk bestritts — skall användas för yttre underhåll av corps de logiet med tillhörande byggnader, motiverar enligt utredningens mening ett avsteg från gällande principer för redovisningen även i nu förevarande fall. Med hänsyn till villkoren för avkastningens användning har utredningen sålunda ansett mera lämpligt, att hela egendomskomplexet upptages till redovisning å statens allmänna fastighetsfond. Härigenom vinnes även en enhetlig redovisning av såväl tillgångsvärdena som inkomsterna från och utgifterna för samtliga egendom.

Utredningen föreslår att inkomsterna av och utgifterna för egendomen redovisas över staten för statens allmänna fastighetsfond i huvudsak enligt

de för statredovisningen gällande reglerna. Utredningen anför härom följande.

Redovisningen av den fasta egendomens avkastning bör enligt utredningsförslaget ske i huvudsak enligt de regler, som gäller för inkomsterna å statens allmänna fastighetsfond. Endast det sammanlagda nettoresultatet av jord- och skogsbruket — såväl vid utarrendering som vid drift i statens egen regi av jordbruket — bör emellertid uppföras såsom tillgångspost i fastighetsfondens stat. Nettoavkastningen av den fasta egendomen torde sålunda tillsammans med övriga inkomster från egendomen såsom hyror etc. böra uppföras å inkomstiteln Diverse inkomster för byggnadsstyrelsens delfond. Samtidigt bör enligt vanliga regler kostnaderna för underhållet av corps de logiet med tillhörande byggnader och parkområden bestridas över posten till Reparations- och underhållskostnader m. m. Då staten för fastighetsfonden är konstruerad enligt bruttoredovisningssystemet kommer visserligen icke direkt korrespondens att föreligga mellan å ena sidan inkomsterna från den testamenterade egendomen i form av nämnda överskott från jord- och skogsbruk samt avkastning i övrigt och å andra sidan de utgifter, som dessa inkomster enligt testamentets bestämmelser visar att täcka. Med den föreslagna redovisningen kommer det emellertid att åligga byggnadsstyrelsen att — oberoende av om de inkomster, som kan inflyta från den testamenterade egendomen därtill förslår eller ej — hos Kungl. Maj:t åska de medel som enligt gällande normer för å fastighetsfondens stat invärderade byggnader erfordras för att vidmakthålla corps de logiet med tillhörande byggnader och anläggningar i ett tillfredsställande skick. Det ankommer sedan på Kungl. Maj:t och riksdagen att taga ställning därtill vid prövningen av utgifterna å fondens stat. Man torde kunna utgå från att ifrågasvarande underhållsfrågor blir bedömda på samma sätt som motsvarande utgiftsfrågor för statsförvaltningens byggnader i övrigt, även om balans icke skulle föreligga mellan berörda inkomster och utgifter.

Genom egendomens redovisning å fastighetsfonden kommer sålunda staten att oavsett de inlevererade inkomsternas storlek i full utsträckning svara för fastigheternas underhåll, vilket i den situationen, att den fasta egendomens avkastning visar sig otillräcklig för ett normalt underhåll av byggnaderna, kan sägas innebära ett åtagande utöver vad testamentsbestämmelserna innebär. Då en strikt tillämpning av testamentets ordalag i fråga om dispositionen av den fasta egendomens avkastning skulle kunna medföra ett komplicerat utjämningsförfarande mellan inkomster och utgifter utan att garantierna för statens ansvar för underhållet därigenom skulle bliva större, har utredningen förordat att redovisningen av å ena sidan den fasta egendomens avkastning och å andra sidan utgifterna för yttre underhåll av corps de logiet med tillhörande byggnader m. m. helt följer fastighetsfondens vanliga regler enligt bruttoredovisningssystemet.

Vad nu sagts i fråga om redovisningen av den fasta egendomen har ägt sammanhang med kostnaderna för det yttre underhållet av corps de logiet med tillhörande byggnader. Även utgifterna för det inre underhållet och driften av den fasta egendom, vilken skall stå under byggnadsstyrelsens direkta tillsyn — d. v. s. alla byggnader och anläggningar, som icke är att hänföra till jordbruket eller skogsbruket — har utredningen ansett böra bestridas över fastighetsfondens stat. Med inre underhåll och drift har utredningen därvid även avsett värden av yttre och inre inventarier, anställande av för corps de logiets med tillhörande byggnader skötsel erforderliga personal m. m., allt i den mån dylik verksamhet ligger vid sidan om lant- och skogsbruket.

Enligt testamentets bestämmelser skall huvuddelen av avkastningen från det särskilda donationskapitalet å 300 000 kronor i första hand användas till underhåll av corps de logiets inre och dess inventarier och i andra hand ställas till statsministerns förfogande för avlönande av hans personliga tjänare m. m. Utredningen anför att detta villkor skulle kunna uppfyllas därigenom, att den del av kapitalets avkastning, som skall användas för den fasta egendomens inre underhåll, tillgodoföres inkomstposten Diverse inkomster å fastighetsfondens stat. I enlighet med vad utredningen föreslagit beträffande redovisningen — hela egendomens inordnande under statens allmänna fastighetsfond och tillämpning av de vanliga regler, som gäller för fonden — kommer emellertid staten, såsom förut angivits, att påtaga sig alla med egendomens skötsel förenade utgifter, oberoende utav storleken av intäkterna från den fasta egendomen och donationskapitalet. Med hänsyn härtill och då vid statens övertagande av egendomen vissa kapitaltillskott bedömts erforderliga, har utredningen föreslagit, att donationskapitalet tages i anspråk för vissa andra i det följande angivna ändamål, som äger samband med egendomens skötsel. Ett dylikt ianspråktagande, som innebär i viss mån ett avsteg från testamentets bestämmelser, har förutsatts kräva ett godkännande av testators arvingar.

Utredningens kostnadsberäkningar innefattar i första hand en bedömning av inkomst- och utgiftsförhållandena vid egendomen på lång sikt. Då inkomstutvecklingen förutsatts komma att gestalta sig olika vid drift av hela egendomen i statens regi och vid utarrendering av huvudjordbruket har alternativa kalkyler uppgjorts. Härjämte har utredningen gjort en uppskattning utav storleken av inkomster och utgifter vid godset under budgetåret 1953/54.

Vad först angår jordbruket har utredningen räknat med att verksamheten på lång sikt kommer att vid drift i statens egen regi redovisa ett nettounderskott av i genomsnitt 25 000 kronor per år, därav 20 000 kronor hänför sig till huvudjordbruket och 5 000 kronor till arrendeställena. Vid en utarrendering av huvudjordbruket skulle därå belöpande inkomster och utgifter enligt utredningens bedömanden komma att i stort sett täcka varandra. Även för budgetåret 1953/54 räknar utredningen med balans i förhållandet mellan inkomster och utgifter vid huvudgården. Därvid har dock förutsatts att vissa kapitalbelopp ställes till jordbrukets förfogande vid egendomens tillträde. Nettounderskottet av arrendeställena uppskattas till nyssnämnda belopp, 5 000 kronor. I fråga om beräkningarna av jordbrukets framtida avkastningsförmåga anför utredningen.

Utredningen har mött väsentliga svårigheter att med ledning av det material, som stått utredningen till buds och de okulärbesiktningar som företagits, göra en kalkyl över jordbruksegendomens framtida sannolika avkastningsförmåga. Utredningen har sålunda haft tillgång endast till räkenskaperna för de tre sista skördeåren. Den rikliga snötillgången under tiden för utredningsuppdraget har också försvårat iakttagelser beträffande exempelvis markbeskaffenheten.

Jordbruket vid huvudgården har under de tre senaste verksamhetsåren

redovisat förlust med i genomsnitt 20 000 kronor om året. Det dåliga resultatet synes i första rummet bero på svaga näringsfattiga jordar och de mindre goda arronderingsförhållandena. I någon mån kanske det kan hänföras till ett med hänsyn till jordbrukets storlek alltför omfattande byggnadsbestånd, med därav följande krav på dryga underhållskostnader. I vilken utsträckning detta är fallet är svårt att bedöma. Vid drift av jordbruket i statens egen regi har utredningen på grundval av de senaste årens rörelseresultat och med hänsyn till jordbrukets allmänna struktur kommit till den uppfattningen, att man på lång sikt måste räkna med ett genomsnittligt årligt underskott av omkring 20 000 kronor. Annorlunda torde det ställa sig vid utarrendering. Enligt av utredningen gjorda kalkyler skulle arrendeinkomsterna kunna täcka de utgifter, som därvid kommer att åvila jordägaren för vidmakthållandet av bostads- och ekonomibyggnadsbeståndet på lång sikt, d. v. s. möjliggöra erforderliga avsättningar till nybyggnads- och förbättringsåtgärder. Vid en utarrendering synes jordbrukets döda och levande inventarier böra säljas. Ett visst kapitaltillskott uppkommer härigenom, vilket synes skapa garantier för att staten även på lång sikt får möjligheter att utan egen insats upprätthålla egendomens bostads- och ekonomibyggnader på nuvarande standard. De nu gjorda alternativa bedömningarna har gällt de ekonomiska förhållandena på lång sikt.

För budgetåret 1953/54 har utredningen — i avsaknad av säkrare hållpunkter för en uppskattning av jordbrukets avkastningsförmåga och med understrykande av den stora osäkerhet i beräkningarna, som måste följa av de konjunkturbetingade variationerna i prissättningen m. m. — räknat med att vid dagsprisläget inkomster och utgifter av jordbruksdriften kommer att i stort sett täcka varandra. Att utredningen mot bakgrunden av den redovisade långtidskalkylen ändå gjort en sådan bedömning beror framförallt på det förhållandevis goda skick byggnader och anläggningar vid övertagandet befinner sig i. En ytterligare förutsättning för antagandet är utredningens i det följande närmare redovisade förslag att vissa kapitalbelopp ställas till jordbrukets förfogande till täckande av visst omedelbart påkallat medelsbehov för rörelsekapital och investering.

De årliga utgifterna för arrendeställena överstiger, såsom tidigare nämnts, inkomsterna med i runt tal 5 000 kronor. Därvid har hänsyn tagits även till erforderliga avskrivningar. Vid ett bibehållande av arrendegårdarna räknar utredningen med ett underskott av denna storlek på lång sikt. Utredningen har förutsatt, att några av arrendegårdarna successivt avvecklas och lägges till skogsmarken. Ett bibehållande utav ett antal av arrendegårdarna utgör en förutsättning för skogens rationella brukande. Ett underskott på de utarrenderade gårdarna får därför anses utgöra en för skogsintäkternas förvärvande nödvändig utgift. Vid en utarrendering av huvudgården har utredningen därför ansett att underskottet å arrendeställena bör bäras av skogsbruket, i den mån de icke avvecklas.

De framtida inkomstförhållandena såvitt gäller skogsbruket bedömes av utredningen såsom gynnsamma. På lång sikt har sålunda räknats med en årlig nettointkomst av skogsbruket å i runt tal 80 000 kronor. För nästa budgetår har skogsintäkterna uppskattats till 90 000 kronor. Såsom motivering anför utredningen i huvudsak följande.

Årsavkastningen har av skogsteknisk expertis uppskattats till 4 000 m³sk eller 4,4 m³sk per hektar. Denna avverkning beräknas kunna uttagas omedelbart och för all framtid. Domänstyrelsen tillämpar numera vid inköp och försäljning av skog och skogsmark en särskild metod för beräkning av

grundvärdet å skogsfastighet, avkastningsvärdet, där vid värderingen gällande dagspriser och omkostnader för verkets avverkning reduceras med medelpris, avseende en längre tidsperiod. Med tillämpning härav skulle den årliga framtida nettoinkomsten av skogsbruket vid Harpsund beräknas till 61 200 kronor. Innevarande säsong's dagspris på årsavverkningen utgör emellertid 124 600 kronor, vilket är ej mindre än 63 400 kronor över den enligt förenämnda beräkningsmetod som medeltal beräknade årliga nettoinkomsten. Vid bestämningen av medeltalspriset har ej heller räknats med något, eventuellt möjligt, större engångsuttag enligt dagspris. Det är även att märka att den av domänverket tillämpade beräkningsmetoden mera är avsedd att läggas till grund för en bedömning av prissförhållandena vid försäljning eller inköp av skogsegendomar. Vid en uppskattning av avkastningsförmågan, då egendomen mottages som donation, lär av naturliga skäl en så långt driven försiktighet som fallet skulle vara om staten skulle köpa egendomen icke behöva iakttagas. Utredningen anser därför att en något högre medeltals-siffra för det framtida avkastningsvärdet bör kunna läggas till grund vid en långsiktig uppskattning och har vid sina överväganden stannat för ett belopp av 75 000 kronor, representerande även det en försiktig uppskattning av den framtida medelnettoinkomsten.

Arrendeintäkterna av jakten har under förutsättningen att en stuga ställes till arrendatorns förfogande uppskattats till 4 000 kronor.

Vid uppskattningen av jordbrukets nettoavkastning under budgetåret 1953/54 har utredningen med utgångspunkt från nuläget räknat med en fortsatt sjunkande tendens i fråga om virkespriserna, varjämte hänsyn tagits till att avverkningar i full omfattning icke kan beräknas äga rum under den första säsongen med hänsyn till tidpunkten för övertagandet, som av utredningen förutsatts skola ske den 1 juli 1953. Liksom i fråga om jordbruket måste på grund av konjunkturförhållandena stor osäkerhet vidlåda beräkningarna.

Utöver intäkterna av jordbruket och skogsbruket har utredningen räknat med vissa inkomster i samband med uthyrning av dels tjänarflygeln till huvudgården, dels vissa till corps de logiet hörande byggnader. Enligt av utredningen gjorda uppskattningar skulle hyresintäkterna kunna komma att uppgå till sammanlagt 5 000 kronor.

Kostnaderna för den vid drift av egendomen i statens egen regi ifrågasatta sakkunnignämnden har av utredningen beräknats till 5 000 kronor.

Utredningen har uppskattat de sammanlagda kostnaderna för underhåll och drift av corps de logiet m. m. till 85 000 kronor, därav 30 000 kronor beräknats för löpande yttre underhåll av byggnaderna, 7 000 kronor för underhåll av inredningar och inventarier samt 15 000 kronor för uppvärmning, elektricitet m. m. Återstoden, 33 000 kronor, skulle täcka kostnaderna för den personal, som av utredningen bedömts erforderlig för kontinuerlig skötsel av corps de logiet m. m., nämligen en husfru, en värmeledningsskötare, tillika reparatör, samt en gårdskar, ävensom för den tillfälliga arbetskraft, varav behov ansetts komma att föreligga tidvis. Utgångspunkten för beräkningarna har varit dagsprisläget, varjämte i fråga om kostnaderna för personal samt bränsle m. m. förutsatts att huvudbyggnaden kommer att utnyttjas under endast en mindre del av året.

I enlighet med utredningens nu redovisade kostnadsberäkningar, avseende inkomster och utgifter över fastighetsfondens stat, skulle på lång sikt och vid drift av hela egendomen i statens egen regi inkomsterna komma att uppgå till 60 000 kronor och utgifterna till 90 000 kronor. Enligt alternativet med huvudjordbrukets utarrendering uppgår långsiktigt de beräknade inkomsterna till 80 000 kronor och utgifterna till 85 000 kronor. För budgetåret 1953/54 slutligen leder utredningens beräkningar fram till balans mellan inkomster och utgifter.

Härutöver har utredningen räknat med vissa utgifter, som icke ansetts böra redovisas över fastighetsfondens stat, nämligen dels kostnaderna för pensionering av den mera varaktigt anställda personalen — vilka kostnader uppskattats till 6 000 å 7 000 kronor — dels viss ersättning åt statsministern till täckande av vissa merkostnader för honom vid egendomens utnyttjande. För sistnämnda ändamål har utredningen upptagit 6 000 kronor.

Utredningen har vidare, såsom i det föregående berörts, ansett vissa engångsutgifter för nyinvestering erforderliga. Sålunda har en före testators död planerad omläggning av värmesystemet inom corps de logiet och vissa därtill hörande byggnader bedömts böra komma till utförande snarast. Kostnaderna härför har uppskattats till 120 000 kronor. Vidare har utredningen för vissa smärre byggnadsarbeten, som ej ingår i det löpande underhållet, beräknat ett medelsbehov av 10 000 kronor. Även för jordbrukets del har utredningen ansett särskilda medel behöva tillskjutas. Därest jordbruket skall drivas i egen regi — vilket utredningen förutsatt skola under alla omständigheter övergångsvis behöva ske — erfordras sålunda för jordbruket särskilda rörelsemedel. Det erforderliga tillskottet har av utredningen beräknats till 100 000 kronor, utöver vad som ansetts behövt för vissa inom en nära framtid påkallade investeringar och nyanskaffningar. För sistnämnda ändamål har kapitalbehovet kalkylerats till 70 000 kronor. Det sammanlagda kapitalbehovet vid egendomen har sålunda av utredningen uppskattats till 300 000 kronor. Beloppet har, såsom tidigare nämnts, ansetts böra täckas av det särskilda donationskapitalet.

Vid en utarrendering av jordbruket kommer en försäljning av till jordbruket hörande döda och levande inventarier att påkallas. Utredningen föreslår att det belopp, som härvid kan komma att inflyta, reserveras för tillgodoseende av behov inom egendomens jordbruk, som framdeles kan visa sig uppkomma.

Yttrandena.

Av remissmyndigheterna har byggnadsstyrelsen, riksräkenskapsverket och domänstyrelsen i stort sett lämnat utredningsförslaget utan erinran. Statskontoret föreslår att den testamenterade egendomen skall sammanhållas och redovisas såsom ett särskilt förmögenhetsobjekt vid sidan om det statliga budgetsyste- met. Nordiska museet och nationalmuseum har i huvudsak yttrat sig endast om de i donationen ingående samlingarna av konst och konsthantverk.

Utgångspunkten för *statskontorets* inställning till redovisnings- och förvaltningsfrågan har varit att vid en utarrendering av huvudjordbruket och med en försiktig anpassning av utgifterna efter inkomstflödet förutsättningar på längre sikt borde föreligga att utan tillskott av statsmedel tillgodose syftet med testamentsförordnandet. Ämbetsverket yttrar.

Den förebragta utredningen giver vid handen, att om de i den testamenterade egendomen ingående jordbruksfastigheterna framdeles skola drivas av staten i egen regi, icke oväsentliga tillskott av statsmedel årligen måste lämnas, därest testators syfte med legatet till alla delar skall fullföljas. Här- till kommer, att enligt vad utredningen ådagalägger ansvaret för jordbruket med en sådan driftsform icke kan anförtros något lämpligt statligt organ. Under hand har tillika uppgivits, att jordbruket icke lämpar sig för ett utnyttjande i den av staten bedrivna försöksverksamheten på jordbrukets område eller för lantbruksundervisningen. Då det enligt statskontorets mening framstår såsom i hög grad angeläget, att förutsättningar för en ekonomisk drift skapas, lär det få anses betydelsefullt, att samtycke utverkas av testators efterlevande till en utarrendering av jordbruket, samt till att detta får drivas på en ekonomiskt försvarbar standard. Vid en försiktig anpassning av utgifterna efter inkomstillflödet borde med en dylik ordning förutsättningar på längre sikt föreligga att utan tillskott av statsmedel tillgodose syftet med testamentsförordnandet.

Med dessa utgångspunkter är statskontoret icke berett ansluta sig till utredningens förslag om en redovisning av fastigheterna över fastighetsfonden. På denna väg kan nämligen icke någon överblick vinnas över de faktiska utgifter, som donationen kan komma att ådraga statsverket. I stället framstår det för ämbetsverket såsom mest ändamålsenligt, att i överensstämmelse med vad som skett i andra liknande fall (jfr exempelvis von Hallwylska donationsfonden), den till statsverket testamenterade egendomen sammanhålls och redovisas, förslagsvis hos statskontoret, såsom ett särskilt förmögenhetsobjekt, under beteckningen »C. A. Wicanders testamentsfond». I övrigt föreslås följande åtgärder.

1. Till statskontorets förvaltning överlämnas i enlighet med vad testator avsett kapitalbeloppet å 300 000 kronor, att redovisas å fonden. Jämväl egendomen i övrigt upptages till redovisning å fonden, men förvaltas i sin helhet av domänstyrelsen, som i den utsträckning så finnes erforderligt bör kunna söka biträde hos byggnadsstyrelsen vid mera krävande byggnadsarbeten. Därest statsverket skulle nödgas att under första verksamhetsåret driva jordbruket i egen regi, bör denna uppgift kunna anförtros lantbruksnämnden i länet under domänstyrelsens medverkan.

2. Domänstyrelsen ålägges att svara för alla de övriga förvaltningsuppgifter beträffande egendomen, som enligt förslaget skulle ankomma å byggnadsstyrelsen. Styrelsen bör härvid sträva efter att i stort anpassa förvaltningsutgifterna efter det beräknade inkomstillflödet. Uppenbarligen kan emellertid icke alltid — särskilt under det första året — ernås full täckning för utgifterna, liksom det å andra sidan kan tänkas, att verksamheten vissa år lämnar överskott. För att uppnå fullständig balans böra dessa underskott, respektive överskott regleras över fonden, därvid i första hand avkastningen å fondkapitalet samt i andra hand kapitalmedlen böra användas för att täcka uppkommande underskott, medan överskotten böra kapitaliseras.

3. Nyssnämnda kapitalbelopp bör tillika kunna disponeras som förlag vid verksamhetens igångsättande m. m. på sätt de sakkunniga antytt. Sålunda disponerade belopp böra återföras till fondkapitalet, när möjlighet

därtill föreligger, exempelvis i samband med en försäljning av inventarierna för jordbruket vid en utarrendering.

4. I enlighet med testamentsbestämmelserna skulle därefter avkastningen, sedan med denna eventuellt underskott täckts och 10 procent av densamma lagts till fondkapitalet, överlämnas till statsministern, att användas för avsett ändamål. Om emellertid i enlighet med det ovan anförda fondkapitalet och avkastningen av detta får användas såsom en regulator för utfallet av verksamheten, kommer avkastningen att växla och kan uppenbarligen under vissa år — i vart fall det första — helt utebliva. För att undvika dylika ojämnheter, som givetvis skulle försvåra ett utnyttjande av egendomen för det ändamål testator avsett, föreslås — i viss anslutning till utredningens förslag — att riksdagens medgivande inhämtas att i dylikt fall överskrida anslagsposten till lönefyllnad åt statsministern med så stort belopp, att detta tillika med den disponibla avkastningen av fonden uppgår till 6 000 kronor. I anslutning härtill bör å andra sidan icke större belopp än 6 000 kronor årligen ställas till förfogande, även om avkastningen tidvis blir högre, utan bör överskjutande belopp reserveras för kommande årsutbetalningar.

Slutligen förutsätter statskontoret, att möjlighet bör förefinnas för kronan att utan hinder av vad testamentet på denna punkt kan stadga, avhända sig mindre delar av den fasta egendomen, exempelvis för bostadsändamål arrendegårdar, som böra nedläggas såsom brukningsenheter, med tillhörande tomtmark samt jämväl annan tomtmark. I dylikt fall bör givetvis inflytande köpeskillingslikvider tillföras fondkapitalet.

I fråga om egendomens redovisning har *riksräkenskapsverket* helt anslutit sig till vad utredningen förordat. Beträffande förvaltningen föreslår ämbetsverket att den av utredningen vid drift av hela egendomen i statens egen regi ifrågasatta sakkunnignämnden skall anförtros förvaltningen av egendomens jord- och skogsbruk även om huvudjordbruket utarrenderas. Riksräkenskapsverket anför.

En fristående, vid sidan av budgeten redovisad förvaltning av egendomen genom en för ändamålet inrättad stiftelse torde av skäl, som utredningen angivit, icke vara lämplig utan egendomen synes i enlighet med vad utredningen förordat böra förvaltas i den ordning, som i allmänhet tillämpas beträffande förvaltningen av staten tillhörig fast egendom. Såsom utredningen framhållit, torde dock testamentets bestämmelser om att avkastningen av egendomens jord- och skogsbruk skall användas för yttre underhåll av corps de logiet med tillhörande byggnader motivera, att — i anslutning till vad som skett exempelvis beträffande egendomar som ingå i militära övningsområden — det avsteget göres från eljest tillämpade redovisningsprinciper, att icke blott corps de logiet med därtill hörande byggnader jämte park och trädgård utan även till egendomen hörande jordbruk och skog redovisas å allmänna fastighetsfonden och härvid hänföres till byggnadsstyrelsens delfond. Enligt riksräkenskapsverkets mening bör domänverket med hänsyn till sin ställning såsom affärsdrivande verk knappast åläggas förvaltningsuppgifter med avseende å egendom, som icke redovisas å domänverkets fond och som därför icke tillför domänverket några inkomster. Riksräkenskapsverket vill därför förorda, att den av utredningen föreslagna nämnden anförtros förvaltningen av egendomens jord- och skogsbruk även om huvudjordbruket utarrenderas. Vid bifall härtill bör vad som föreslagits om att nämnden årligen skall uppgöra förslag till driftkostnadsstat för jord- och skogsbruket tillämpas även vid utarrendering av huvudjordbruket.

Förvaltningen av jord- och skogsbruket genom en nämnd, som ju skall

särskilt inrikta sig på denna uppgift, kan måhända också komma att medföra kostnadsbesparingar samt synes överhuvud ägnad att skapa vissa garantier för att resultatet av förvaltningen skall bli det bästa möjliga. Nämnden bör därför erhålla den fristående ställning, som utredningen föreslagit. Den bör alltså ha att till byggnadsstyrelsen endast inleverera den behållna avkastningen av jord- och skogsbruket. Räkenskaper rörande nämndens medelsförvaltning böra avlämnas till riksräkenskapsverket. Så länge jordbruket drives i statens regi, bör den förvaltare, som anställes för jord- och skogsbrukets skötsel, vara redogörare hos nämnden.

Utredningens förslag att de behållna inkomsterna av jord- och skogsbruket och övriga inkomster från egendomen såsom hyror etc. skola redovisas bland fastighetsfondens inkomster och härvid tillgodoföras titeln diverse inkomster å fondens stat samt förslaget att utgifterna för det yttre underhållet av corps de logiet med tillhörande byggnader skola bestridas från den bland utgifterna å fondens stat upptagna posten till reparations- och underhållskostnader m. m. har riksräkenskapsverket också funnit sig böra tillstyrka. Då en strikt tillämpning av testamentets ordalag i fråga om användningen av den fasta egendomens avkastning för nu berörda underhållsutgifter skulle kunna medföra ett komplicerat utjämningsförfarande mellan inkomster och utgifter utan att garantierna för statens ansvar för underhållet därigenom skulle bliva större, har utredningen förordat, att redovisning av å ena sidan den fasta egendomens avkastning och å andra sidan utgifterna för yttre underhåll av corps de logiet med tillhörande byggnader m. m. skall följa fastighetsfondens vanliga — enligt bruttoredovisnings-systemet utformade — regler. Även detta förslag biträdades av riksräkenskapsverket liksom också förslaget att jämväl de av utredningen angivna utgifterna för det inre underhållet och driften av den fasta egendom, vilken skall stå under byggnadsstyrelsens direkta tillsyn, skola bestridas av medel, som anvisas å fastighetsfondens stat.

Vad utredningen föreslagit i fråga om egendomens invärdering å fastighetsfonden samt beträffande användningen av det särskilda donationskapitalet har icke heller givit riksräkenskapsverket anledning till erinran. Därest det särskilda donationskapitalet i enlighet härmed tages i anspråk för vissa investeringar och anskaffningar samt såsom rörelsemedel för jordbruket, bör kapitalet i samband med att egendomen upptages till redovisning å fastighetsfonden uppföras å fonden såsom diverse medel å en för ändamålet särskilt upplagd titel. De medel, som vid en utarrendering av huvudjordbruket inflyta vid försäljning av jordbrukets döda och levande inventarier och som av utredningen föreslagits skola reserveras för tillgodoseende av behov inom egendomens jordbruk, böra tillföras samma titel. Uppgifterna med avseende å förvaltningen av fondkapitalet böra alltså helt ankomma på byggnadsstyrelsen.

Domänstyrelsen har förordat att hela egendomen drives av staten i egen regi, vilket enligt styrelsens mening icke kommer att ställa sig ekonomiskt mindre oförmånligt för staten än alternativet med jordbrukets utarrendering. I fråga om skogsbruket anser ämbetsverket, att utredningen beräknat den framtida årliga nettoavkastningen 10 000 kronor för högt. Samtidigt har enligt ämbetsverkets mening förvaltningskostnaderna beräknats för lågt. Domänstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Styrelsen anser det oriktigt att icke upptaga särskilda förvaltningskostnader även i alternativ II. Som allmän princip anser styrelsen bör gälla, att uppstående kostnader för utförande av arbetsuppgifter av administrativ art

som anförtros åt domänverket vid sidan av dess affärsverksamhet bör till fullo ersättas. Styrelsen får i detta sammanhang erinra om riksdagens revisorers uttalande 1951 angående nyttjanderätten till gruvskogarna, varvid revisorerna ansett, att domänverket bör ersättas för dess befattning med dessa skogar till fulla kostnader. I analogi därmed bör även domänverket ersättas för sin eventuella befattning med egendomen Harpsund. Kostnaden härför vid alternativ II kan beräknas bli minst lika hög som upptagits som särskild förvaltningskostnad i alternativ I d. v. s. 5 000 kronor.

Styrelsen finner det vidare egendomligt att så stor skillnad redovisas i den ekonomiska kalkylen vid jämförelse mellan, å ena sidan, jordbruksdrift i egen regi och, å andra sidan, vid utarrendering av jordbruket, och detta även om man beaktar de fördelar som arrendesystem kan erbjuda med hänsyn till brukarens personliga intresse för driften. Det är möjligt att den korta jämförelseperiod till vilken utredningen hänvisat och den i vissa hänseenden mindre rationella drift, som jordbruket hittills synes ha varit underkastad, givit en alltför mörk bakgrund för bedömningen. Vidare kan man ställa sig mycket tveksam till uppgiften, att egendomen skall vid utarrendering på längre sikt kunna drivas utan förluster, särskilt med hänsyn till att i testamentet förutsatts, att egendomen skall drivas som ett mönsterjordbruk. Styrelsen anser på grund härav att man icke bör räkna med någon större ekonomisk fördel vid utarrendering av jordbruket i förhållande till drift i egen regi och att detta därför icke bör vara avgörande vid valet av förvaltningsalternativ.

Vid sitt ställningstagande till värdet av skogsavkastningen måste styrelsen starkt reservera sig för de fel, som kunna föreligga beträffande det material, som stått till buds för skogstaxatorns värdering. Med hänsyn till de olika uppgifter som lämnats om virkesförråd m. m. och då dessa uppgifter icke grunda sig på någon nyligen å marken gjord uppskattning utan på vissa erfarenhetstal för länet, vilar värdeberäkningen på en mycket osäker grund. Under förutsättning likväl att ifrågavarande primäruppgifter återspegla fastighetens aktuella skogliga tillstånd beräknar styrelsen skogens avkastningsvärde vara ca 1 900 000 kronor. Därvid har man räknat med att det årliga genomsnittliga nettovärdet på skogsavkastningen under de närmaste fyra decennierna successivt stiger från 60 000 till 75 000 kronor för att därefter åter successivt nedgå till 60 000 kronor. Som ett grovt medeltal synes man i den framlagda ekonomiska kalkylen kunna räkna med att den årliga nettoavkastningen från skogen — inklusive inkomsten av jaktarrenden — kommer att uppgå till ca 70 000 kronor, d. v. s. 10 000 kronor mindre än vad utredningsmännen upptagit. Styrelsen vill särskilt understryka att denna beräkning bygger på de förutsättningar att ur skogen — särskilt då under de närmaste åren — icke kommer att uttagas större kvantiteter än som av styrelsen på grundval av föreliggande primäruppgifter bedömts lämpligt vid uthålligt skogsbruk samt att de framtida konjunkturerna beträffande virkespriserna komma att svänga omkring det av styrelsen vid värderingen använda medeltalspriset.

En fråga som styrelsen anser sig ytterligare böra framhålla är att utredningen icke räknat med några särskilda kostnader för tillsynen över corps de logiet m. m., då man ansett att den för jord- och skogsbrukets skötsel anställda förvaltaren eller, vid utarrendering, den för skogsbruket anställda kronojägaren skall kunna omhänderha denna tillsyn. Då emellertid vid den verkställda skogsvärderingen icke räknats med en heltidsanställd tjänsteman för skötseln av ifrågavarande skog utan i denna värdering endast medtagits den kostnad för tillsyn m. m., som skäligen bör åbelöpa ifrågavarande skogsareal, anser styrelsen, att en ytterligare kostnad för sagda tillsyn av

corps de logiet m. m. bör upptagas vid båda driftsalternativen, vilken kostnad torde böra beräknas till lägst 5 000 kronor per år.

Vid godtagande av utredningens övriga inkomst- och utgiftsuppgifter, vilka styrelsen icke anser sig nu ha möjlighet eller anledning att ingå på, skulle den ekonomiska kalkylen i alternativ I komma att upptaga följande underskott:

enligt utredningen	43 000 kronor
för högt upptagen nettointkomst från skogen	10 000 »
ej upptagen kostnad för tillsyn av corps de logiet m. m.	5 000 »
	<hr/>
	Summa 58 000 kronor.

Vad slutligen beträffar frågan om redovisningen anser styrelsen med hänsyn till föreliggande donationsbestämmelser beträffande Harpsund i likhet med utredningen lämpligt att hela egendomen redovisas å statens allmänna fastighetsfond.

Som ett sammanfattande omdöme i fråga om de av utredningen framlagda alternativen beträffande driftsformen får styrelsen uttala följande.

Enligt alternativ I skulle egendomens corps de logi, jordbruk och skogsbruk komma att sammanhållas i en enhet under byggnadsstyrelsens förvaltning med biträde av en i länets styrelse förankrad sakkunnig nämnd. Enligt alternativ II däremot skulle skötseln av egendomen bliva beroende av två skilda myndigheter samt av arrendatorns vilja och förmåga. Styrelsen anser det första alternativet bäst överensstamma med de förutsättningar under vilka donationen givits och vill, då dessutom enligt styrelsens förmenande det ekonomiska resultatet icke torde komma att uppvisa några nämnvärda skillnader i de olika alternativen, för sin del tillstyrka att, därest donationen emottagits, alternativ I väljes.

Nordiska museet har i sitt utlåtande anfört.

Corps de logiet på Harpsund är uppfört 1914 efter ritningar av arkitekten Otar Hökerberg och har senare blivit tillbyggt vid två tillfällen. Den gamla huvudbyggnaden, som ansågs härstamma från 1700-talets början, blev i detta sammanhang nedriven. Även de båda yttre flyglarna mot sjön äro uppförda av konsul Hjalmar Wicander. Däremot äro de tre övriga flyglarna, den norra, östra och västra, endast ombyggda och behålla även i det inre en del minnen av förhållandena före restaureringen. Med hänsyn till dessa omständigheter anser Nordiska museet, att Harpsunds corps de logi ej tillhör de byggnader som i och för sig böra betraktas som kulturminnesmärken.

Harpsund inrymmer emellertid ganska betydande samlingar av konst- och kulturhistoriskt värde, som i huvudsak blivit hopbragta av Hjalmar Wicander. Särskilt märkes den stora kollektionen av in- och utländskt porslin, men även silvret, de svenska 1700-talsmöblerna och några av de här förvarade konstverken äro av hög kvalitet. Det är inte minst karaktären av en personligt präglad enhet, där samlingen redan från början fått växa in i miljön, som synes oss motivera en ansträngning att bevara gårdens byggnader i orört skick.

Vid en jämförande granskning ha utredningsmännen beräkning av de löpande utgifterna befunnits vara gjord med tillbörlig försiktighet. Inkomsterna på skogsavkastningen verka snarast vara beräknade i överkant, på jordbruket däremot i underkant. Den rationella formen för jordbruksdriften torde, enligt de erfarenheter museet gjort, vara en utarrendering på det sätt, som utredningsmännen i första hand föreslå.

Det är tydligt, att den testamenterade egendomen — även med hänsyn till den särskilda fonden på 300 000 kronor — åtminstone icke för närvarande kan göras ekonomiskt bärkraftig. Emellertid förefaller det museet som om de förhållandevis blygsamma utgifter, som staten vid ett eventuellt övertagande skulle behöva ikläda sig, kunna motiveras även ur den synpunkten att ett rikt och intressant samlarhem från 1920-talet på så sätt skulle komma att bevaras för eftervärlden. Det torde icke vara uteslutet, att åtminstone större delen av det felande beloppet i årsbudgeten skulle kunna erhållas genom att anordna visningar för allmänheten under tider, då gården icke användes för sitt i första hand med donationen avsedda ändamål.

Chefen för nationalmuseum yttrar.

Inom corps de logiet å Harpsund finnes omfattande samlingar av konst och konsthantverk, som enligt föreskrift i testamentet icke får avföras därifrån, så länge corps de logiet användes som hedersbostad för statsministern. Dessa samlingar representerar redan i och för sig ett betydande värde — i utredningen angives inemot 400 000 kronor, vilket icke torde vara för högt — och de inrymmer åtskilligt, icke minst av ostasiatiskt konsthantverk, som i det allmännas ägo på ett värdefullt sätt skulle komplettera statens nuvarande konstsamlingar. En viktigare synpunkt är emellertid den, att det framstår som ett kulturvårdsintresse av vikt att bevara levande hela den miljö, i vilken samlingarna ingår som ett mycket viktigt led, nämligen en mellan-svensk herrgårdsmiljö från början av detta århundrade sådan den uppbyggts av en man med levande känsla för konst och konsthantverk och därtill goda ekonomiska resurser.

Under hänvisning till det nu sagda samt med framhållande, att jag icke ansett mig böra gå in på de ekonomiska och andra frågor, som behandlats av utredningen, får jag ur de synpunkter, jag har att företräda, tillstyrka, att staten mottager egendomen. Därrest så sker, torde samlingarna av konst och konsthantverk å Harpsund i anslutning till vad som föreskrives i nationalmusei stadgar, bihanget § 1 (SFS 1921: 867), böra stå under överinseende av överintendenten och chefen för nationalmuseum, att förtecknas och vårdas på samma sätt som samlingarna å de kungliga slotten och statens i andra offentliga inrättningar befintliga konstverk.

Departementschefen.

Syftet med donationen av Harpsunds egendom jämte visst kapital har varit att därigenom bereda en hedersbostad åt Sveriges vid varje tid fungerande statsminister (regeringschef). Corps de logiet med tillhörande flygelbyggnader, park och trädgård skall enligt testamentsbestämmelserna upplåtas till honom. Testators tanke har varit att statsministern skall använda sig av denna förmån för att där, då hans tid det medgiver, i en vacker omgivning njuta en välbehövlig rekreation och ha tillfälle att som gäster mottaga sina regeringskolleger och andra in- och utländska personer med vilka han önskar sammanträffa.

Självfallet finns det all anledning att från statens sida uttrycka tacksamhet för den generositet som testator visat.

Med statsministerposten är förenad en avsevärd arbetsbörda. Med hänsyn till att denna post i nuvarande tid i regel också torde vara förenad med le-

darskapet för det parti, som statsministern representerar, är hans möjligheter att disponera någon fritid mycket begränsade. Det behov, som testator åsyftat att fylla, torde därför icke vara så starkt framträdande. Man kan knappast räkna med att den fungerande statsministern under rådande förhållanden skulle få tillfällen att mera kontinuerligt kunna utnyttja egendomen. Han torde kunna vistas där endast under någon eller några kortare tidsperioder av året.

De begränsade möjligheter för den fungerande statsministern att begagna sig av egendomen som sålunda i regel torde föreligga leder närmast tanken till att staten i och för sig icke har behov av att mottaga egendomen. Testamentsbestämmelserna synes emellertid icke lägga hinder i vägen för att statsministern, i den utsträckning han icke personligen utnyttjar egendomen, själv upplåter densamma för något ändamål, som ansluter sig till testators syfte. Sådan upplåtelse medför tydligen icke att egendomen undandrages statsministerns omedelbara disposition. Med hänsyn till det ringa utnyttjandet för hans egen del torde man sålunda kunna utgå ifrån att byggnadskomplexet av honom skulle kunna upplåtas till begagnande av regering, riksdag, administration och sammanslutningar för konferenser och sammanträden även om han inte själv skulle behöva deltaga däri. Egendomen skulle på så sätt kunna fylla behovet av en rofylld plats för rådplågningar i sådana fall, där huvudstaden med hänsyn till arbetsstörande inflytelser av olika slag är en mindre lämplig ort. En dylik utvidgning av egendomens användning torde enligt min mening kunna fylla ett behov, som — utöver det av testator direkt åsyftade — otvivelaktigt får anses föreligga. Om även dessa synpunkter tas i betraktande synes det alltså med hänsyn till den nytta statsverket skulle få av egendomen i och för sig vara motiverat för staten att mottaga denna och påtaga sig de kostnader, som eventuellt därigenom kan uppkomma, förutsatt att de hålles inom rimliga gränser.

Den bedömning för ett ställningstagande till frågan om ett mottagande från statens sida som nu skett har sålunda utgått från behovet av egendomen ur nyttosynpunkt för statsverket. Givetvis får man emellertid vid bedömningen icke bortse från det förmögenhetsvärde som genom testators frikostiga donation tillföres statsverket, särskilt de konstsamlingar som följer med egendomen. Helt naturligt får frågan då icke enbart ses mot bakgrunden av den avkastning som förmögenhetskomplexet kan giva. I nationalmuseets yttrande har understrukits betydelsen ur olika konst- och kulturhistoriska synpunkter för staten att mottaga egendomen med dess rika inventariebestånd av konstföremål.

Jag övergår därefter till att behandla frågan i vad mån ett mottagande av egendomen är försvarligt med hänsyn till det ekonomiska åtagande som staten därigenom kan ikläda sig.

Den gjorda utredningen har närmast gällt att klarlägga konsekvenserna i förvaltnings- och redovisningshänseende i fråga om den fasta egendomen vid ett mottagande av donationen från statens sida. Utredningen har därvid även måst ingå på inkomst- och utgiftsförhållandena vid egendomen, i synnerhet som resultatet av övervägandena i sistangivna hänseenden nära sam-

manhänger med hur förvaltningen och redovisningen lämpligen bör lösas. Såsom av utredningen framgår måste kostnadsfaktorerna i vissa delar med hänsyn till egendomens natur — jag syftar närmast på jord- och skogsbruket — bli mycket svårbedömbara och osäkerhet vidlåda beräkningarna, vilket även utredningen framhållit. Detta gäller framförallt de långsiktiga inkomst- och utgiftsuppskattningarna. Denna uppfattning har även kommit till synes i vissa av de avgivna remissutlåtandena. Enligt utredningens beräkningar skulle viss förlust på längre sikt uppkomma, vilken skulle bli olika stor beroende av den driftsform som användes. Statskontoret hävdar å andra sidan att vid en rationell drift av egendomen och med tillvaratagande av alla möjligheter till besparingar egendomskomplexet skulle kunna drivas så att det på lång sikt bleve självförsörjande. Domänstyrelsen riktar invändningar mot de slutsatser i fråga om jordbrukets lönsamhet utredningen kommit till och finner i andra delar utredningen ha bortsett från eller underskattat vissa kostnadsfaktorer. Styrelsen kommer totalt sett till större minussaldo än utredningen.

Såsom av det följande framgår har jag mot bakgrunden av de av utredningen gjorda kostnadsberäkningarna och de avgivna remissutlåtandena kommit till den uppfattningen att även om det kan synas ovisst huruvida inkomster och utgifter i stort sett och på lång sikt kan balansera varandra det ändock ur ekonomiska synpunkter är försvarligt att mottaga egendomen med vad därtill hörer. De ekonomiska förpliktelser statsverket skulle ikläda sig kan i alla händelser icke bli av den storleksordning att de skulle motivera ett avstående, särskilt med hänsyn till vad jag inledningsvis anfört om den nytta statsverket får av egendomen och det förmögenhetsvärde statsverket därigenom tillföres.

Vad först angår jordbruket har utredningen förordat att detsamma utarrenderas, vilket är det vanliga beträffande kronoegendomar och av utredningen bedömts ställa sig ekonomiskt gynnsammare för staten. Dock har förutsatts att egendomen övergångsvis under något eller några år kommer att drivas av staten i egen regi. Utredningen har — på grundval av det material som stått utredningen till buds — ansett att en viss förlust skulle uppkomma vid drift av jordbruket i statens egen regi, vilken förlust emellertid vid en utarrendering skulle inskränka sig till ett förhållandevis litet belopp, hänförligt till de redan vid egendomen befintliga arrendegårdarna. För egen del anser jag det icke vara uteslutet att jordbruket vid Harpsund efter en rationalisering av driften kan visa sig bärkraftigt oavsett den tillämpade förvaltningsformen. I avvaktan på närmare erfarenheter av jordbruksdriften är jag icke beredd att nu taga definitiv ståndpunkt till frågan om en utarrendering bör komma till stånd eller ej. Därest emellertid verksamheten skulle visa sig förlustbringande, och ett väsentligt bättre ekonomiskt utbyte mot bakgrunden av de vunna erfarenheterna bedömes uppkomma vid övergång till arrendedrift, synes en dylik omläggning av driften böra kunna genomföras.

Staten synes även, med hänsyn till den ekonomiska belastning, som de

nuvarande arrendeställena utgör, böra förbehålla sig rätten att framdeles nedlägga de gårdar, som ur arbetskraftssynpunkt icke kan anses behövliga för ett rationellt utnyttjande av skogen.

Utredningen har uppskattat den årliga framtida nettoavkastningen av skogsbruket — inklusive inkomsten av jaktarrenden — till i runt tal 80 000 kronor. Domänverket har räknat med ett 10 000 kronor mindre belopp. Såsom utredningen framhåller måste på grund av konjunkturförhållandena stor osäkerhet vidlåda en beräkning av den framtida skogsavkastningen. Enligt de gjorda expertutredningarna synes i vart fall en årlig framtida nettointkomst av 70 000 å 80 000 kronor kunna påräknas. Med hänsyn till nämnda osäkerhet i fråga om beräkningarna anser jag emellertid icke utslutet, att en något större medelnettointkomst skulle kunna uppkomma.

Utredningens uppskattning av hyresintäkterna lämnar jag utan erinran.

Vad härefter angår utgiftssidan har utredningen uppskattat de sammanlagda kostnaderna för underhåll och drift av corps de logiet med härtill hörande byggnader, park och trädgård till 85 000 kronor. Såvitt gäller personalkostnaderna samt kostnaderna för bränsle m. m. har därvid förutsatts, att huvudbyggnaden kommer att utnyttjas under endast en mindre del av året. Därest egendomen i enlighet med vad jag tidigare förordat kommer att i viss utsträckning begagnas även för sammanträden och konferenser är det möjligt att den beräknade utgiftsramen kommer att visa sig otillräcklig. Den utgiftsstegring som kan följa med ett ökat utnyttjande av särskilt huvudbyggnaden torde icke nu kunna bedömas. Den bör dock icke påverka ståndpunktstagandet i fråga om statens mottagande av egendomen.

Uppskattningen av pensionskostnaderna föranleder icke någon erinran från min sida.

Vad härefter angår egendomsförvaltningens närmare utformning anser jag den vid drift av hela egendomen i egen regi av utredningen förordade sakkunnig-nämnden utgöra ett ändamålsenligt och samtidigt föga kostnadskrävande organ för tillsynen över jord- och skogsbruket. Riksräkenskapsverket har föreslagit att nämnden bör anförtros förvaltningen av egendomens jord- och skogsbruk även om huvudjordbruket utarrenderas. Då jag anser att nämnden även i händelse av jordbrukets utarrendering på skäl som av riksräkenskapsverket antytts kan vara en lämplig form för ledningen av rörelsen vid gården, tillstyrker jag vad riksräkenskapsverket förordat. Nämnden bör erhålla den fristående ställning som utredningen förutsatt. Den bör alltså ha att till byggnadsstyrelsen endast inleverera den behållna avkastningen av jord- och skogsbruket. Räkenskaper rörande nämndens medelförvaltning bör avlämnas till riksräkenskapsverket. Vid drift av jordbruket i statens egen regi bör den förvaltare som anställs för jord- och skogsbrukets skötsel, vara redogörare hos nämnden. Vad utredningen anfört slutligen i fråga om byggnadsstyrelsens befattning med egendomsförvaltningen lämnar jag utan erinran.

Vad härefter angår frågan om egendomens redovisning må erinras om att jag i det tidigare anförda ansett ovisst i vad mån inkomsterna totalt sett

kan komma att täcka utgifterna. Med den utgångspunkten kan jag — på de skäl som utredningen anfört mot en redovisning av godset vid sidan om det statliga budgetsystemet — icke ansluta mig till statskontorets förslag, att egendomen såsom självförsörjande skall sammanhållas och redovisas såsom ett särskilt förmögenhetsobjekt. Jag tillstyrker därför liksom riksräkenskapsverket och på de skäl utredningen anfört att egendomen i dess helhet invärderas å statens allmänna fastighetsfond med tillämpning av de för fonden och dess statredovisning gällande reglerna.

Jag tillstyrker även vad utredningen förordat i fråga om det särskilda donationskapitalet och förutsätter sålunda att detta skall kunna tagas i anspråk i enlighet med utredningens förslag.

För budgetåret 1953/54 har utredningen i fråga om de poster, som enligt förslaget skall redovisas över staten för statens allmänna fastighetsfond, räknat med balans i förhållandet mellan inkomster och utgifter; inkomsterna har beräknats till 90 000 kronor och utgifterna till samma belopp. I avvaktan på närmare erfarenheter av verksamheten vid egendomen godtager jag denna beräkning. Staten för statens allmänna fastighetsfond för nästa budgetår har visserligen redan fastställts av riksdagen. En därvid icke förutsedd ökning av den förslagsvis beräknade inkomstposten diverse inkomster kommer dock ej att föranleda någon ändring av staten. Däremot torde under förutsättning av bifall till vad jag i det tidigare föreslaget bemyndigande höra lämnas Kungl. Maj:t att med 90 000 kronor överskrida utgiftsposten till reparations- och underhållskostnader under byggnadsstyrelsens delfond.

Med hänsyn till de begränsade möjligheter statsministern i nuvarande tid har att vistas på egendomen, är det svårt att nu bedöma de merkostnader som uppkommer för honom vid egendomens utnyttjande. De kan likväl knappast motivera det belopp utredningen föreslagit. Jag är icke beredd att för närvarande avge något förslag i detta hänseende.

Bland den lösegendom som omfattas av donationen ingår en bil, värderad till 10 000 kronor och i gott skick. Denna bör stå till den fungerande statsministerns förfogande i huvudsak enligt de grunder, som gäller beträffande de till landshövdingarnas disposition stående bilarna. Jag vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen i anledning av motionerna I: 260 och II: 308 hos Kungl. Maj:t hemställt om förslag till nästa års riksdag rörande tjänstebilar åt regeringen. Genom nu föreslagna arrangemang beträffande ifrågavarande bil får den genom motionerna väckta frågan tills vidare anses löst.

Såsom framgår av det föregående anser jag att för utnyttjandet av egendomen och det särskilda donationskapitalet bör tillämpas grunder, som i vissa begränsade hänseenden något avviker från vad som kan antagas ha varit testators avsikt med donationen. Jag har därvid utgått ifrån att en överenskommelse med testatorns arvingar skall kunna träffas som i vad på arvingarna kan ankomma skall giva staten sådan möjlighet. Vidare förutsätter jag att om avvikelser från testamentsvillkoren är av den art, att

Kungl. Maj:ts tillstånd därtill befinnes erforderligt, sådant tillstånd i sinom tid kommer att lämnas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med de av mig i det föregående angivna grunderna mottaga den av direktören C. A. Wicander testamenterade egendomen Harpsund, dels medgiva att den under byggnadsstyrelsens delfond i staten för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1953/54 upptagna utgiftsposten Reparations- och underhållskostnader m. m. må överskridas med 90 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Barbro Åslund.